

MÜZİK EĞİTİMİ ANABİLİM DALLARI İÇİN ÇÖZÜM BEKLEYEN ÖNEMLİ BİR SORUN: TYT'DE BAŞARI SIRALAMASI ŞARTI

Prof. Dr. Attila ÖZDEK

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi

Özet: YÖK tarafından uygulamaya konulan ve çeşitli fakültelere öğrenci kabulündeki niteliği artırma çabasının bir sonucu olarak düşünülen YKS Başarı Sıralaması Şartı'na göre adaylar bazı fakültelere yerleşebilmek için AYT veya TYT sınavlarında belirli başarı sıralamalarını sağlamak durumundadır. Örneğin tıp fakülteleri için YKS'de en düşük ilk 50 bine, diş hekimliği fakülteleri için ilk 80 bine, mühendislik fakülteleri için ilk 300 bine, hukuk fakülteleri için ilk 125 bine ve eğitim fakülteleri için de ilk 300 bine girmek gerekmektedir. Bu kapsamda eğitim fakülteleri içerisinde yer alan ve özel yetenek sınavıyla öğrenci kabul eden programlara da(müzik öğretmenliği, resim iş öğretmenliği, beden eğitimi ve spor öğretmenliği) TYT sınavıyla ilgili başarı sıralaması şartı getirilmiştir ve bu programlara başvuracak adaylardan en düşük ilk 800 bine girme şartı istenmektedir. Dört yıldır uygulamada olan bu şartın ülkemiz genelinde eğitim fakültelerine bağlı müzik eğitimi anabilim dallarının özel yetenek sınavlarına başvuruyu, eğitimöğretim ve ölçme-değerlendirme süreçlerini, mezun olacak öğretmen niceliğini ve niteliğini çeşitli boyutlarıyla etkilediği düşünülmektedir. Bu problem merkezi doğrultusunda konunun muhatapları olan müzik eğitimi anabilim dalı başkanlarının görüşlerine başvurulmuş, nitel verilerin yanında müzik eğitimi anabilim dalları ve güzel sanatlar liselerine dair çeşitli sayısal verilerle durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Araştırma durum tespiti temelli nitel bir araştırma olup veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla toplanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda son 4 yıldır uygulamadaki bu kural sebebiyle müzik eğitimi anabilim dalı kontenjanları ile özel yetenek sınavlarına başvuran, sınava giren, kazanan ve kayıt yaptıran

aday sayılarının dramatik bir şekilde düştüğü; kazanan adaylar içerisindeki güzel sanatlar lisesi mezunu adayların oranının %10'un altında olduğu; müzik eğitimi anabilim dalı başkanlarının önemli bir kısmının bu uygulamayı doğru bulmadığı ve formasyon hakkının sınırsız erişimi sebebiyle bir adaletsizlik olduğunu düşündükleri; çözüm için konunun muhatapları olan kurumlarla birlikte çok boyutlu bir mekanizmanın geliştirilmesi ve geçiş sürecinin iyi planlanması gerektiğine inandıkları sonuçlarına ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Öğretmenliği, Özel Yetenek Sınavları, TYT Başarı Sıralaması, Öğretmen Yetiştirme, Formasyon, YÖK, ÖSYM

Abstract: In accordance with the Success Ranking Requirement implemented by the Council of Higher Education (YÖK), as a proactive measure aimed at enhancing the standard of student admissions across diverse faculties, candidates are mandated to achieve specified success rankings in the Higher Education Institutions Exam (AYT) or the Turkish Higher Education Institutions Exam (TYT) to secure placement in certain faculties. For instance, candidates aspiring to enroll in medical faculties must attain a ranking within the top 50,000, while those seeking admission to dentistry faculties are required to secure a position within the top 80,000. Similarly, prospective students aiming for engineering faculties need to achieve a ranking within the top 300,000, while those pursuing entry into law faculties must be placed among the top 125,000. Additionally, candidates aspiring for admission to education faculties must attain a ranking within the top 300,000 in accordance with the specified criteria set by the YKS Success Ranking Requirement. In this context, it is noteworthy that programs offered within the faculties of education, specifically those admitting students through a specialized aptitude exam (such as music teaching, painting and art teaching, physical education, and sports teaching), are also subject to the success ranking requirement associated with the Turkish Higher Education Institutions Exam (TYT). Consequently, candidates seeking admission to these programs are obliged to achieve a minimum ranking of at least 800,000 as per the stipulated success ranking criteria. The prevailing belief is that this condition, in effect for the past four years, exerts an influence on several dimensions related to music education departments associated with faculties of education nationwide. These dimensions encompass the application

procedures for specialized talent examinations, the educational and training processes, the assessment and evaluation procedures, as well as the quantitative and qualitative aspects of graduating teachers. Aligned with this issue, the perspectives of the heads of music education departments, as the primary stakeholders in this matter, were sought. In addition to qualitative data, efforts were made to assess the situation by incorporating diverse quantitative data pertaining to both music education departments and fine arts high schools. The research is a qualitative research based on case study and the data were collected through a semi-structured interview form. The findings indicate a substantial decrease in the number of candidates who applied, participated in the exam, successfully secured positions, and subsequently enrolled in the quotas allocated for the music education department and the specialized talent exams. This decline is attributed to the four-year implementation of the aforementioned practice. Furthermore, it has been observed that the proportion of fine arts high school graduates among the successful candidates is below 10%. A considerable number of heads of music education departments expressed disapproval of this practice, contending that it is not ethically sound. They perceive an inherent injustice arising from the unrestricted access to the right to formation education. The consensus reached is that the heads of music education departments advocate for the development of a comprehensive mechanism in collaboration with relevant institutions to address this issue. They emphasize the importance of meticulous planning in the transition process.

Keywords: Department of Music Education, Music Teaching, Special Talent Exams, TYT Success Ranking, Teacher Training, Formation, YÖK, ÖSYM

GİRİŞ

Öğretmek için bilmek yetmez. Nasıl öğreteceğini de bilmek gerekir...!?

Öğretmenlik mesleği bu kapsamda oldukça önemli ve tarihsel bir meslektir. İnsanı ailesinden sonra biçimlendiren bu mesleğin toplum yapısına doğrudan etkisi düşünüldüğünde kutsallık atfedilmesi de boşuna olmasa gerek. Bu denli önemli, kutsal ve kritik bir görevi yürütecek bireylerin yetiştirilmesine dair süreçler, programlar, içerikler ve yapılar da

tarih boyunca eğitim sistemlerinin içerisinde hep baş köşede konumlandığı görülmektedir. Öğretmenlerin sadece bilgiyi aktarmakla görevli bir meslek kolu olduğunu düşünmek de doğru bir değerlendirme olmayacaktır. Çünkü öğretmenlik mesleğinin yürütüldüğü sistemlerde doğal olarak öğretim ve eğitim iç içe yürüyen dinamik bir yapıya sahiptir. Öğretmen özellikle ilk ve ortaokulda bilgiyi öğretmenin yanında bir rol model olarak “sosyal ve sağlıklı bir birey” olabilmenin çeşitli yollarını da öğrencilerine aktarmaya çalışır. Burada bahsedilen birey sağlığı sadece fiziksel ve biyolojik sağlık olarak değerlendirilemeyeceğine göre ruhsal ve zihinsel sağlık ile sosyalleşme ve iletişim becerisi, sorumluluk, farkındalık, empati kurma gibi birçok davranış ve düşüncenin okuldaki eğitim süreçleri içerisinde öğrenileceği muhakkaktır.

Öğretmene bu kadar sorumluluk yükleyen bir yapıda onu yetiştirecek süreçlerin sıkı takip edilmesi, öğretmenin niteliğine dair ön koşulların üzerinde durulması gayet doğal bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Yani öğretmenlik mesleği, öğretmenleri yetiştiren programların içeriği kadar o programlara kabul yollarını da dikkate almayı, buna çeşitli şartlar ve sınırlamalar getirmeyi gerektirecek yüksek hassasiyete sahiptir. Ancak bu ön şartların ve sınırlamaların bütün öğretmenlik alanlarında aynı şekilde uygulanmasını beklemek belki de sistemleri yeni problemlerle yüzleştirecektir ki araştırmamız da bu spesifik problemin odağında müzik öğretmeni yetiştirme sürecinin özellikle son dört yılda yaşadığı süreci uzman görüşleriyle değerlendirmeyi ve nicel verilerle de bir durum fotoğrafı sunarak çözüm önerileri getirmeyi amaçlamaktadır.

Problem Durumu

YÖK tarafından uygulamaya konulan ve çeşitli fakültelere öğrenci kabulündeki niteliği arttırma çabasının bir sonucu olarak düşünülen YKS Başarı Sıralaması Şartı’na göre adaylar bazı fakültelere yerleşebilmek için AYT veya TYT sınavlarında belirli başarı sıralamalarını sağlamak durumundadır. Örneğin tıp fakülteleri için YKS’de en düşük ilk 50 bine, diş hekimliği fakülteleri için ilk 80 bine, mühendislik fakülteleri için ilk 300 bine, hukuk fakülteleri için ilk 125 bine ve eğitim fakülteleri için de ilk 300 bine girmek gerekmektedir. Bu kapsamda eğitim fakülteleri içerisinde yer alan ve özel yetenek sınavıyla öğrenci kabul eden programlara da(müzik öğretmenliği, resim iş öğretmenliği, beden eğitimi ve spor öğretmenliği) TYT sınavıyla ilgili başarı sıralaması şartı getirilmiştir ve

bu programlara başvuracak adaylardan TYT sınavında en düşük ilk 800 bine girme şartı istenmektedir. Dört yıldır uygulamada olan bu başvuru ön şartının ülkemiz genelinde eğitim fakültelerine bağlı müzik eğitimi anabilim dallarına başvuruyu nitelik ve nicelik açısından çeşitli biçimlerde etkilediği düşünülmektedir. Bu etkilenmenin geri planında ise güzel sanatlar liselerinden mezun öğrencilerin başvuru için istenen başarı sıralamasına sahip olamamasını bir problem merkezi olarak değerlendirmek doğru olacaktır.

Ülkemizde üniversiteler bağlı olan ve birincil amacı müzik öğretmeni yetiştirmek olan 26 müzik eğitimi anabilim dalı bulunmaktadır. Ayrıca mesleki müzik eğitiminin ülkemizdeki en yaygın alt basamağı olarak eğitim-öğretim yapılan MEB’e bağlı 84 güzel sanatlar lisesi vardır. Güzel sanatlar liselerinin ülkemizin her yerindeki yaygınlığı düşünülünce bu eğitim kurumlarını lisans düzeyindeki mesleki müzik eğitiminin arka bahçesi olarak tanımlamak yanlış olmaz. Elbette ki güzel sanatlar lisesi mezunlarının tamamının mesleki müzik eğitimine devam etmedikleri/edemedikleri düşünülebilir ancak lisans düzeyinde mesleki müzik eğitime devam etmeyenlerin göz ardı edilebilir bir sayıda olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca GSL sonrası lisans düzeyindeki mesleki müzik eğitiminde üniversitelere bağlı farklı fakülte, yüksekokul ve konservatuvarlarda çok çeşitli programlar olsa da müzik öğretmenliği programlarının GSL mezunlarının büyük bir kısmı için istihdam olanakları sebebiyle öncelikli bir hedef olduğunu düşünmek yanlış olmaz. Öyle ki müzik öğretmeni olabilmek sadece eğitim fakültelerine bağlı müzik öğretmenliği programlarından mezunlar için değil diğer mesleki müzik eğitimi lisans programlarından mezun olanlar için de istihdam imkânı bakımından önemli bir hedef haline dönüşmüştür. Fakülte, program ve amaç farklılıklarına rağmen mesleki müzik eğitimi veren lisans programlarından mezunlar için müzik öğretmeni olma durumunun ortak hedef haline gelmesi önemli bir karmaşaya ve beraberinde birçok farklı probleme de sebep olmaktadır.

Çeşitli basamaklarda eğitim-öğretim yapılan mesleki müzik eğitim kurumlarının hepsinde öğrenci kabulü “özel yetenek sınavı” adı verilen sınavlarla yapılmaktadır. Bu kurumları; konservatuvarların ortaokul ve lise kısımları, bando astsubay hazırlama okulları, bando astsubay meslek yüksek okulu, güzel sanatlar liselerinin müzik bölümleri, lisans düzeyinde eğitim veren konservatuvarlar, güzel sanatlar fakültelerinin müzik bölümleri, müzik ve sahne sanatları fakültelerinin müzikle ilgili kısımları,

eğitim fakültelerinin müzik öğretmenliği programları, müzik bilimleri ve teknolojileri fakülteleri, icra sanatları fakültesi gibi sıralamak mümkündür. Özel yetenek sınavları genel olarak birbirine benzeyen bir içerik taşısa da araştırma kapsamında ele alınan müzik öğretmenliği programlarının özel yetenek sınavlarında adayların müziksel işitme yetenekleri ve bu doğrultudaki hazırlıkları değerlendirilmektedir. Müzik öğretmenliği özel yetenek sınavlarında; bir, iki, üç ve dört ses duyma ve seslendirme; dinletilen ezgi ve ritimleri tekrar etme; çalgı çalma; sesiyle şarkı/türkü söyleme; deşifre solfej okuma ve kimi zaman da dikte yazma gibi beceriler sınanmaktadır.

Yıllar içerisinde müzik öğretmenliği programlarının özel yetenek sınavlarını çeşitli boyutlarıyla ele alan çok sayıda akademik araştırma yapılmış olmakla birlikte son dört yıldır gündemde olan TYT’de ilk 800 bine girme şartını problem odağı olarak değerlendiren çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Uygulamanın henüz dört yıllık bir maziye sahip olması sonuçlarının gözlemlenebilmesi açısından kısa bir süre olarak değerlendirilebilir. Ve bu durum da çalışma sayısını sınırlamış olarak kabul edilebilir. Ancak uygulamanın çeşitli etkilerinin büyükşehirlerdeki üniversitelerde de belirginleşmesi son iki yılda ilgili kurumlarda görev yapan akademisyen ve idareciler arasında sözlü olarak ve iletişim mecralarında dile getirilmeye başlanmıştır. Hatta Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Programı koordinasyonunda 2023 yılı Ekim ayı içerisinde bir çalıştay girişiminde bulunulmuş ancak çeşitli sebeplerle ileri bir tarihe ertelenmiştir.

Konu kapsamında literatürde iki adet araştırmaya ulaşılabilmektedir ve bu çalışmalar da son bir yılda gerçekleştirilmiş birisi yayımlanmış birisi henüz yayımlanmamış çalışmalardır. Başbuğ ve Kaya’nın(2022) yaptıkları çalışmada 2020 yılında uygulamaya konulan müzik öğretmenliği programı özel yetenek sınavlarına başvuruda TYT sınavında ilk 800 bine girme şartının, alan içi ve alan dışı kapsamlı olarak; özel yetenek sınavlarına başvuran aday aday sayılarını, kazanan aday sayılarını, kayıt yaptıran aday sayılarını ve sınav içeriklerini bir önceki yıla göre ne şekilde etkilediği karşılaştırılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen 15 üniversitenin müzik öğretmenliği programı özel yetenek sınavı verilerine göre 2019 ve 2020 yılları arasında başvuran aday sayılarında anlamlı bir düşüş gerçekleşmiş ve başvuran adaylar içerisinde alan içi başvuran aday oranları %35.8’den %20.2’ye gerilerken alan dışı başvuran aday oranları %64.2’den %79.8’e

yükselmiştir. Öte yandan kazanan ve kayıt yaptıran adayların oranı ve bu adaylar içerisinde alan içinden gelen adayların oranı anlamlı bir düşüş gösterirken alan dışı adayların oranında bir gerileme olmadığı; dikte ve deşifre solfej kısımlarının 2020 yılında birçok üniversitenin özel yetenek sınavlarından çıkarıldığı; özel yetenek sınavı kapsamında dikte sınavı ve deşifre solfej sınavı yapılmasının alan dışından başvuru yapacak adayların oranlarını negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Tarman(2023) ise henüz yayımlanmamış olan çalışmasında son sekiz yılda Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Programı’nın özel yetenek sınavına başvuran, sınava giren, kazanan ve kayıt yaptıran öğrenci sayılarını inceleyerek önemli nicel veriler sunmuştur. Bu verilere göre TYT’de ilk 800 bine girme barajının uygulamaya konulduğu 2020 yılında dikkat çekici bir dramatik düşüş gerçekleşmektedir. 2015-2020 yılları arasında özel yetenek sınavına başvuru ortalama 236 iken 2020 yılından itibaren sınava başvuran aday sayısının ilgili programın kontenjanı(40-30-20 şeklinde kontenjan her yıl düşürülmüş) kadar bile olmadığı görülmektedir. Tarman(2023) öğretmen niteliği açısından YKS sıralama barajı uygulamasını makul görmekle birlikte lisans mezunlarına sıralama şartı olmaksızın Pedagojik Formasyon verilmesini adaletsiz bulduğunu belirtmektedir. Ayrıca müzik öğretmenliği programlarına başvuran adayların neredeyse tamamına yakınının GSL dışındaki liselerden mezun veya ikinci üniversite okumak amaçlı gelen adaylar olduğunu dile getirmiştir. Probleme çözüm önerisi olarak da 800 bin barajının kaldırılmasını ve/veya formasyon programlarından müzik öğretmenliğinin çıkarılması gerektiğini sunmuştur.

Gerek yapılmış çalışmaların sunduğu veriler gerek ilgili kamuoyunun çeşitli mecralarda dile getirdikleri görüşler ve gerekse de kurumsal gözlemler, 2020 yılında uygulamaya konulan ve müzik öğretmenliği programlarının özel yetenek sınavlarına başvuru için TYT sınavında ilk 800 bine girme şartının; müzik öğretmenliği programlarının özel yetenek sınavlarına başvuran aday sayılarında ciddi oranda bir azalmaya sebep olduğunu, kazanan ve kayıt yaptıran müzik öğretmeni adaylarındaki alan dışından gelen öğrenci oranının ağırlık kazanmasından dolayı bu programlardan mezun olacak müzik öğretmenlerinin alanlarındaki mesleki yetkinliğine dair kaygılar oluşturduğunu; geçtiğimiz yıl uygulamaya konulan lisans öğrencisi veya mezunu adaylara formasyon alma hakkının eğitim fakülteleri mezunlarına karşı bir haksızlık oluşturacağını göstermekte veya

düşündürmektedir. Ayrıca araştırma kapsamındaki uygulamanın müzik öğretmenliği programlarının iç işleyişinde de koro, topluluk, orkestra ve oda müziği gibi ders içeriklerinin sağlık yürütülmesini oldukça zorlaştırdığı ve bireysel ders saati yükünden dolayı istihdamı önceden yapılmış öğretim elemanlarının (belki de) maaş karşılığı ders saati oluşturmalarında bile ciddi problemlere neden olacağı değerlendirilmektedir.

Bütün bu çerçevede araştırma kapsamında son dört yıldır uygulamaya konulan müzik öğretmenliği programları özel yetenek sınavlarına başvurabilmek için gerekli TYT sınavında ilk 800 bine girme şartı konusunda;

-Müzik eğitimi anabilim dalı başkanları neler düşünmektedirler? Ne gibi problemlerle karşılaşmışlardır ve ne gibi çözüm önerileri sunmaktadırlar?
-Müzik eğitimi anabilim dallarının özel yetenek sınavlarına son dört yılda yapılan başvuru sayıları nasıl bir dağılım göstermektedir?

-Güzel sanatlar liselerinin 2023 yılı mezunlarının TYT sınavındaki 800 bin şartını sağlayabilme ve özel yetenek sınavları sonucunda müzik öğretmenliği programlarını kazanma durumları nasıldır? Sorularına cevap aranmıştır.

Ülkemizde Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Müzik Öğretmeni

Ülkemizde öğretmen yetiştirme politikaları ve sistemsal yaklaşımların tarihi Cumhuriyet Dönemi öncesi Tanzimat Dönemi yenileşme hareketlerine kadar dayanmaktadır. Ancak Erken Cumhuriyet Dönemi olarak değerlendirilecek 20. yy. ortalarına kadar olan tarihsel süreci Cumhuriyet öncesi başlayan öğretmen yetiştirme politikalarının bir devamı niteliğinde ele almak gerekirse, sırasıyla; Darülmuallimin adlı okulların adının önce Muallim Mektebi sonra Öğretmen Okulu olarak değiştiği, Köy Enstitüleri ve Eğitim Enstitülerinin kurulduğu, Öğretmen Okulları modelinin getirildiği görülmektedir. Özellikle Köy Enstitüleri ve Eğitim Enstitüleri modellerinin politik tartışmalar içerisinde kaldığı Köy Enstitülerinin 1954 yılında kapatılmasından sonra çeşitli yöntemlerin denendiği ve bu yol ve yöntemlerde de öğretmen ihtiyacını karşılamak için oldukça kısa sürelerde sonuca ulaşılmaya çalışıldığı dikkat çekmektedir. 1982 yılında YÖK'ün kurulmasıyla öğretmen yetiştirme politikalarının süreci ağırlıklı olarak eğitim fakültelerine bırakılmış görünse de eğitim fakültesi dışındaki farklı lisans programlarından mezun olan binlerce bireye dönem dönem öğretmen

olma hakkı verildiği bilinmektedir. Bu sürecin biçimlenmesinde Tezsiz Yüksek Lisans ve Pedagojik Formasyon programlarının belirleyici olduğu ve eğitim fakültesi dışındaki adayların bu programlara dahil olarak öğretmen olma hakkı elde ettiği görülmektedir. Eğitim fakülteleri programlarında dönem dönem yapılan yapısal değişiklikler ve müfredat değişiklikleri bir tarafa eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden mezun olanların öğretmen olma hakkı elde etmesi hep ilgili kamuoyu tarafından tartışılan bir konu olmuştur. (Akdemir, 2013: 17-18-19)

Müzik öğretmeni yetiştirme işi de bu süreçlerde çeşitli biçimlere evrilerek günümüze kadar gelmiştir ve genel olarak öğretmen yetiştirme politikalarındaki tartışmaların içerisinde yerini almıştır.

Cumhuriyet öncesi müzik eğitimcisi yetiştirme ile ilgili çeşitli çalışmalar olmakla birlikte Cumhuriyet Dönemi müzik öğretmeni yetiştirme işi ilk olarak Eylül 1924’te Ankara’da açılan Musiki Muallim Mektebi’yle başlamıştır. Okulun açıldıktan sonraki altı yıl içerisinde hızla gelişerek bünyesindeki öğretmen ve öğrenci sayısını ciddi oranda arttırdığı bilinmektedir. Açıldığında ilkokuldan sonra beş yıllık bir eğitim süreci yürütülen MMM’de sonraları altı yıl eğitim vermeye başlanmıştır. Avrupa’ya müzik eğitimi almaya gönderilen ve döndüklerinde MMM’nin öğretim kadrosunda görev alan isimlerin etkisiyle kurumda daha çok sanatçı yetiştirme amacı oluşmaya başlayınca 1937’de Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye Enstitüsü (Gazi Eğitim Enstitüsü) içerisinde kurulan Müzik Şubesi’ne aktarılmış ve müzik öğretmeni yetiştirme faaliyetlerine GEE Müzik Bölümü olarak burada devam edilmiştir. GEE’nden sonra İstanbul(1969), İzmir(1973), Nazilli(1977) ve Bursa’da(1981) müzik bölümleri açılmıştır. Buralarda önceleri üç yıl, 1978’ten itibaren de dört yıl süren yükseköğrenim düzeyinde eğitim verilmiştir. 1982’de YÖK çatısı altında devam eden faaliyetler üniversitelerin eğitim fakülteleri içerisine alınmışlardır. Ayrıca 1942-47 yılları arasında Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü Güzel Sanatlar Kolu’nda; Ankara ve İstanbul’da İlköğretmen Okulu Müzik Seminerleri’nde de müzik öğretmeni yetiştirilmiştir. (Uçan, 2018: 220, 263) Demirci(2017:1066) ülkemizde müzik öğretmeni yetiştirme süreçleri ve politikalarıyla ilgili değerlendirmesinde eğitim fakültesi dışındaki mesleki müzik eğitimi verilen lisans programı mezunlarının kısa süreli formasyon uygulaması ile müzik öğretmeni olma hakkı elde etmelerini bir sorun olarak tarif etmekle birlikte belirli dönemlerde yapılan ve özellikle sınıf öğretmenliğinden branş değişikliği yoluyla müzik

öğretmenliğine geçiş yolunu açan uygulamaların da önemli bir sorun teşkil ettiğini ve eşitsizlikler oluşturduğunu belirtmiştir. Ayrıca farklı amaçlarla kurulmuş olan ve farklı müfredatlara, programlara sahip lisans düzeyindeki mesleki müzik eğitimi programlarının nihai olarak müzik öğretmenliğinde birleşen bir hedefe yöneldiğini ve bu karmaşanın da önemli bir problem olduğunu dile getirmiştir.

METODOLOJİ

Araştırma betimsel tarama modeli nitel bir araştırmadır. Araştırmada katılımcı görüşü alabilmek amacıyla ülkemizdeki müzik eğitimi anabilim dalları başkanlarına kişisel iletişim ve kurumsal e-posta yoluyla ulaşılmış ve veri toplama aracı olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu gönderilmiştir. Görüşme formunun birinci bölümünde 6 demografik bilgi sorusu, ikinci bölümünde ise sonda(daha ayrıntılı bilgi almayı amaçlayan ek alt sorular) soru ekleri de bulunan 6 adet açık uçlu soru ve bir de konuyla ilgili serbest kürsü niteliğinde soru olmak üzere 7 soru yer almaktadır. Araştırmada sunulan ve ülkemizdeki güzel sanatlar liselerinden 50 tanesine ait 2022-2023 yılı sonundaki lisans programlarına yerleşme verilerinin önemli bir kısmı Mersin Nevit Kodallı Güzel Sanatlar Lisesi öğretmenleri Ali Kerem Apaydın ve Derya Yazıcı tarafından yürütülen tamamlanmamış bir araştırmadan kendilerinin izni dahilinde alınarak kullanılmıştır. Güzel sanatlar liseleriyle ilgili verilerin bir kısmı ise kişisel iletişim yoluyla ilgili kurumlara ulaşılarak araştırmacı tarafından elde edilmiştir.

Araştırmanın evreni ülkemiz üniversitelerinde eğitim fakültelerine bağlı faaliyet yürüten müzik öğretmenliği programları ile MEB'e bağlı faaliyet yürüten güzel sanatlar liseleridir. Araştırma evreni kapsamında müzik öğretmenliği programlarının anabilim dalı başkanlarına(ABDB) ulaşılmaya çalışılmış ve evrenin önemli bir kısmını temsil ettiği düşünülen 20 müzik eğitimi anabilim dalı başkanından geri bildirim alınmıştır. Güzel sanatlar liselerinde ise evreni temsil edeceği düşünülen ve ülkemizdeki 84 güzel sanatlar lisesinin 50'sine ait bir örneklemin 2023 yılı verilerine ulaşılmıştır.

Veri toplama aracı ile elde edilen nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi ile konu öbekleri belirlenerek veriler çoktan aza doğru yoğunlaşan bir kategorizasyonla sunulmuş, ayrıca çarpıcı olduğu düşünülen bazı anabilim dalı başkanlarının görüşleri de aynen aktarılmıştır.

Örneklem Grubuna Ait Sosyo-Demografik Bilgiler

Araştırma kapsamında müzik eğitimi anabilim dalı başkanlarına uygulanan görüşme formunun birinci kısmında bazı sosyo-demografik bilgilerle ilgili sorular yer almaktadır. Bu soruların beş tanesi seçenekli iki tanesi de açık uçlu sorulardır.

Bütün veriler aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. MEABDB’lerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Parametre	Seçenekler																
Yaş	25-30		31-35		36-40		41-45		46-50		51-55		56-60		61 ve		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
					5	25	5	25	3	15	5	25			2	10	
Cinsiyet	Kadın								Erkek								
	n				%				n				%				
	5				25				15				75				
Unvan	Dr. Öğr. Üyesi						Doç. Dr.						Prof. Dr.				
	N		%		n		%		n		%		n		%		
	5		25		9		45		6		30						
Mesleki Tecrübe Yılı	1-10		11-20				21-30				31-40				41 ve		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
	2	10	7	35	7	35	3	15	1	5							
En Son Mezun Olunan	Yüksek Lisans						Doktora						Sanatta Yeterlik				
	n		%		n		%		n		%		n		%		
					19		95		1		5						

Program

Tablo 1’e göre müzik eğitimi anabilim dalı başkanlarının (MEABDB) oldukça büyük bir kısmı (%90) 36-55 yaş aralığındadır ve yine önemli bir çoğunluğu (%75) erkektir. Öte yandan MEABDB’lerin önemli bir kısmının doçent ve profesör unvanlarına sahip olduğu (%75), yine büyük bir kısmının (%90) 10 yıldan fazla tecrübeye sahip olduğu ve tamamının (%100) doktora/sanatta yeterlik yaptığı görülmektedir.

Tablo 2. MEABDB'lerin Mezun Oldukları Lisans Programı Verileri

Mezun Olunan Lisans	N	%
TMDK-DTMK	1	5
Devlet Konservatuvarı	2	10
MEABD	15	75
GSF	2	10
TOPLAM	20	100

Tablo 2'deki verilere göre MEABDB'lerin önemli bir kısmı(%75) müzik öğretmenliği programı mezunudur. Geri kalan %25'lik kısmın çeşitli mesleki müzik eğitim kurumlarından mezun olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Görüşme Formuna Dönüş Yapan MEABD Bilgileri

	Görev Yaptığınız Üniversite ve Program Adı
1	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
2	Aksaray Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
3	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
4	Ankara Gazi Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
5	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği
6	Bursa Uludağ Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
7	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
8	Giresun Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
9	Hakkâri Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
10	Kars Kafkas Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
11	Malatya İnönü Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
12	Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
13	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
14	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
15	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
16	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
17	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
18	Trabzon Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
19	Urfa Harran Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı
20	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Müzik Öğretmenliği Programı

BULGULAR

Araştırma kapsamında ele alınan birinci problem cümlesi; müzik eğitimi anabilim dalı başkanlarının müzik öğretmenliği programları özel yetenek sınavlarına başvuruda 2020 yılından itibaren uygulamaya konulan TYT sınavında 800000 sıralama şartı hakkında neler düşündükleri, konu kapsamlı olarak ne gibi problemlerle karşılaştıkları ve ne gibi çözüm önerileri sunduklarına odaklanmaktadır. Bu kapsamda müzik eğitimi anabilim dalı başkanlarına gönderilen görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Görüşme formundaki kimi sorulara bazı anabilim dalı başkanlarının cevap vermediği veya veremediği görülmektedir. Bunun sebebi ise anabilim dalının henüz dört yıllık bir mazisinin olmaması veya anabilim dalı başkanının burada yeni göreve başlaması olarak tespit edilmiştir.

Görüşme formuna geri bildirim yapan 20 müzik eğitimi anabilim dalı başkanından 19’u görüşme formunda yer alan, *“Son dört yıldır anabilim dalınızın özel yetenek sınavını kazanan öğretmen adaylarının önceki yıllara göre baraj uygulamasına paralel nitelikte daha iyi öğretmen adayları olduğunu gözlemleyebildiniz mi?”* sorusuyla birlikte *“Son dört yıldır gelen adaylar müzik yeteneği bakımından baraj uygulamasının öncesine göre daha yetenekli miydiler?”*

“Ya da son dört yıldır kazanıp gelen adaylar çeşitli teorik dersler ile eğitim bilimleri derslerinde daha başarılı mıydılar?” sonda sorularına cevap vermişlerdir. Verdikleri cevaplara göre;

Anabilim dalı başkanlarından 11’i son dört yıldır programlarına kayıt yaptıran müzik öğretmeni adaylarının önceki yıllara göre daha nitelikli müzik öğretmeni olacaklarına inanmadıklarını bilakis nitelik açısından negatif yönde bir değişim olduğunu belirtirken 8’i kesin bir yargı belirtmek için fikir sahibi olmadıklarını ve emin olamadıklarını belirtmişlerdir. Nitekim emin olmadığını bildiren veya “fikrim yok” şeklinde cevap veren anabilim dalı başkanlarının açıklamalarında bazı teorik derslerde, meslek bilgisi derslerinde ve genel kültür derslerinde önceki yıllara göre kısmi bir başarıdan söz edilse bile özellikle uygulama ve performans içerikli müzik alan derslerinde ciddi bir nitelik kaybının olduğu belirtilmektedir. Hatta son dört yılda müzik öğretmenliği programlarına yerleşen adayların kayda değer bir oranının ikinci üniversite okuyan adaylardan oluştuğu ve var olan kısmi başarının da bu adayların önceki üniversite eğitim deneyimleriyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili olabileceği dile getirilmiştir. Aşağıda bazı anabilim dalı başkanlarının çarpıcı görüşlerine yer verilmiştir.

MEABDB12: “Böyle bir şey mümkün mü? Aksine, müzik yeteneği bakımından çoğunlukla çok zayıf öğrenciler gelmekte. Hatta ikinci üniversitesini okumaya gelen, farklı alanlardan öğrencilerimiz olmaya başladı ilk defa...Bu genel olarak tüm öğrenciler için söylenemez. Bu derslerde başarılı öğrenciler görece fazla olsa da tüm öğrenciler aynı başarıyı gösterememektedirler. Ancak şunu da eklemek gerek, müziğin teorik kısmında anlamlı fark yaratabilmiş değiller. Bu derslerde de yine barajı geçip gelebilen çok az Güzel Sanatlar Lisesi mezunları görece daha başarılı durumdadır. Ancak eğitim bilimleri için görece daha fazla sayıda öğrencinin başarılı olduğu söylenebilir. Şöyle bir kıyas yapabiliriz: Önceki yıllarda fakülte genelinde 2.’lik, 3.’lük gibi derecelerle mezun olan öğrencilerimiz oldu. Ancak bu yıl vereceğimiz mezunlarda bunun kenarından bile geçilemez.” MEABDB15: “Bu konuda şöyle söyleyebilirim. Öğrencileri iki gruba ayıralım bir grup ilk kez üniversite okuyanlar ikinci grup ise ikinci üniversitesini okuyanlar olsun ki bunların büyük çoğunluğu yine eğitim fakültesi mezunu ve eğitim bilimleri derslerinden muaflar. İlk defa okumaya gelenler teorik derslerden başarı gösteriyorlar. Eğitim bilimleri derslerinden ise ortalama bir başarıları var. Fakat müzikal derslerden, özellikle icraya yönelik derslerde bu başarıları gösteremiyorlar. İşitme ve çalgı derslerinden resmen süründüklerini söyleyebilirim. İkinci üniversitesini okuyan öğrenciler okulu bir müzik kursu olarak görüyorlar ve bir tür tükenmişlik içerisinde oldukları için genel başarıları düşük. Genele bakacak olursak müziğe yönelik teorik derslerde kısmen başarılılar ama müzik teorisini bunun dışında tutalım çünkü o alanda pek başarılı olduklarını söyleyemeyeceğim. Fakat; YÖK ortak derslerde veya eğitim bilimleri derslerinde kısmen de olsa bir başarı var.”

MEABDB17: “Son dört yıldır kazanıp gelen adaylar, çeşitli teorik dersler ile eğitim bilimleri derslerinde daha başarılılar. Yetenek sınavına giren adaylarımızın çoğunluğu 2. üniversitesini okumak isteyen adaylardan oluşmaktadır. Sebep olarak müziği hobi olarak gördükleri ve/veya daha önce eğitim aldıkları alanlarda istihdam olanaklarının sınırlılığı olarak belirginleşmektedir. Öğrencilerimiz yetenek sınavını kazandıktan sonra daha önce almış oldukları eğitim bilimleri ve/veya saydırabildikleri bazı teorik derslerden muafiyet yaptırarak otomatik olarak başarı oranlarını arttırmaktadırlar”.

MEABDB18: “Çeşitli teorik dersler ile eğitim bilimleri” ile ilgili soruya istinaden ise gerçekten son 4 yıldır öğrencilerin okuryazarlık, okuduğunu

anlama, sağlıklı iletişim kurma ve genel kültür düzeylerinin az da olsa daha yüksek olduğunu söyleyebilirim. Buradaki teorik derslerden kastım işitme değildir. Sonuç olarak baraj uygulaması sonrası öğrencilerimizin yetenek konusunda yeterli kapasiteyi sağlamakta zorlanmakla birlikte, bir öğretmende bulunması gereken bilinç, sorumluluk, farkındalık vb. özellikler açısından daha iyi öğretmen adayları olduğunu düşünüyorum. Son olarak da eklemek isterim ki her ilde bir üniversite açılması ve ihtiyaçtan fazla müzik öğretmenliği bölümü bulunması da baraj uygulaması öncesinde de öğrenci kalitesinde düşüşe sebep olan en önemli etkenlerdendir.”

MEABDB19: *“Öğrenci profilinde çok belirgin bir değişiklik olmamasına rağmen formasyon dersleri dediğimiz teorik derslerde başarı düzeyinin biraz daha yükseldiğini söyleyebilirim ancak 800.000 barajını geçebilen Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri çok az sayıda ve giriş sınavlarımıza başvuran öğrenci sayısı da belirgin bir düşüş var Bu nedenle gelen öğrencilerin çoğunluğu diğer liselerden mezun olan öğrenciler bu sebepten dolayı öğrencilerin müzikle ilgili olan ders başarılarında bir düşüş söz konusu.”*

Görüşme formuna geri bildirim yapan 20 müzik eğitimi anabilim dalı başkanının tamamı görüşme formunda yer alan,

“Son yıl yapılan yasal düzenlemelerle formasyon eğitiminin lisans eğitimi alan herkese verilmesi konusunda neler düşünüyorsunuz? Eğitim fakültelerinin cazibesini yitirdiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna cevap vermişlerdir. Verdikleri cevaplara göre:

MEABDB’lerin tamamı son yıl yapılan yasal düzenlemelerle lisans eğitimi almış ve/veya alıyor olan herkese öğretmenlik formasyonu eğitimi alma hakkı verilmesini yanlış ve haksız bulmaktadırlar. Ve yine MEABDB’lerin tamamına yakını eğitim fakültelerinin cazibesini yitirdiğini veya yitirmeye başlayacağını düşünmektedirler. Ayrıca eğitim fakülteleri için uygulanan başarı sıralaması uygulaması ile formasyon konusundaki uygulamanın birbiriyle çeliştiği de belirtilen görüşler arasındadır. Aşağıda bazı MEABDB’lerin çarpıcı görüşlerine yer verilmiştir:

MEABDB4: *“Çok çok yanlış buluyorum, eğitim fakültelerinde okuyan her öğretmen adayı için de haksızlık olduğunu düşünüyorum. Yetenek sınavlarına girebilmek için getirilen 800bin barajının da bu durumda ne kadar anlamsız ve değersiz olduğu ortadadır. Nasıl eğitim fakültelerine*

girebilmek için bir baraj uygulaması konuyorsa, formasyon için de ön sınav, bir baraj uygulaması getirilmeli, herkese formasyon eğitimi verilmemeli ya da eğitim fakültelerine girişte uygulanan baraj kaldırılmalı, haksızlığın önüne geçilmelidir. Herkese verilen formasyonun Eğitim fakültelerinin cazibesini yitirdiği düşüncesine katılıyorum.” MEABDB8: “Eğitim Fakültelerinin görevi öğretmen yetiştirmek iken formasyon gibi bir sertifika programının uygulanmasını son derece yanlış buluyorum. Programın başlı başına kendisi de sorundur. Sertifika programı verilebilir, fakat bu programı tamamlayan öğrenciler MEB’e bağlı okullarda öğretmen olarak atanmamalıdır (Özel okullar için kullanılması önerilebilir). Eğitim fakültemizin diğer bölümlerinde doluluk oranında değişme olmadığı bilinmektedir. Bu durum diğer anabilim dalları için cazibesini yitirmediği anlamına geldiğini söyleyebiliriz. Fakat aynı durum müzik öğretmenliği için tam tersi durumdadır.”

MEABDB9: “Eğitim Fakültelerinin geleceği için oldukça sakıncalı bir uygulama. Eğitim fakültesinin cazibesini de tercih edilme düzeylerini de olumsuz etkilemekte ve her yıl bu durumun olumsuzlukları artacak gibi görünüyor. Özel yetenek sınavıyla öğrenci alınan alanlarda uygulanan 800.000, diğer alanlar için uygulanan 300.000 sıralama barajının formasyon almak isteyen öğrencilerinin üniversiteye girdiği yıl itibariyle şart olarak aranması durumunda sorunun çözülebileceğini düşünüyorum.”

MEABDB18: “Formasyon eğitiminin eğitim fakülteleri dışındaki mezunlara verilmesini, 2 yıl paralı tıp eğitimi ile matematik mezunlarına doktorluk yetkisi verilmesine benzetiyorum. Formasyon eğitimi ancak eğitim fakültelerinin mezunlarının ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılayamadığı durumda geçici olarak devreye sokulabilecek sağlıklı bir uygulamadır bana göre. Tek bir kurumsal yapıda sanat eğitimi verilip, sonradan dal olarak öğretmenlik mesleğinin seçilmesi bazı ülkelerde uygulanmakta ve yanlış bir şey olmasa da ülkemizde bu konuda tutarsızlıklar mevcuttur.”

Görüşme formuna geri bildirim yapan 20 müzik eğitimi anabilim dalı başkanının 19’u görüşme formunda yer alan,

“Son dört yıl içerisinde anabilim dalınızda gerçekleşen ölçme-değerlendirme süreçlerinde ve etkinliklerin niteliğinde öğrenci profilinden kaynaklı olarak hedef küçültme davranışının ve/veya beklentileri minimum düzeyde tutma eğiliminin otonom olarak yerleşip geliştiğini hissettiniz mi? Eğer öyleyse buna sebep ne ya da neler oldu?” sorusuna cevap vermişlerdir. Verdikleri cevaplara göre:

MEABDB’lerin 16’sı son dört yılda yerleşen müzik öğretmeni adaylarının müzik yeteneği alanındaki sınırlılıkları sebebiyle, etkinliklerinde ve derslerin ölçmedeğerlendirme yaklaşımlarında hedef küçülttüklerini belirtmişlerdir. Geriye kalan 3 MEABDB’den biri böyle bir durumun hissedilmediğini, bir diğeri son dört yılın her birinde farklı durumların söz konusu olduğunu belirtmiş, diğer MEABDB ise soruyu anlayamadığını dile getirmiştir. MEABDB’ler etkinliklerindeki düzeye dair hedef küçültme eğiliminin ve derslerin ölçme-değerlendirme süreçleri içerisindeki başarı hedeflerinin düşük tutulması yöneliminin gerekçesi olarak çoğunlukla TYT’deki 800 bin barajı sebebiyle programa yerleşen adayların yeteneklerindeki sınırlılığı, yerleşen aday sayısındaki azalmayı ve yerleşen adayların tamamına yakınının alan dışından olmasını yani GSL mezunu olmamalarını belirtmişlerdir. Ayrıca bazı MEABDB’lerin bu durumlara gerekçe olarak son dört yıldaki pandemi ve deprem sebepli uzaktan eğitimi de değerlendirdikleri görülmüştür. Diğer taraftan eğitim fakültelerinde uygulanmakta olan müzik öğretmenliği programının yetersizliğinin de bu sonuca etki ettiğini belirten MEABDB’ler bulunmaktadır. Aşağıda bazı MEABDB’lerin çarpıcı görüşlerine yer verilmiştir.

MEABDB3: *“Eskiden yaptığımız hiçbir etkinliği gerçekleştiremiyoruz. Orkestra konserleri veremiyoruz. Korolar oda korosuna dönüştü. Öğrenci niteliğimiz çok düştü. Çalgısına yeterince hâkim olamayan, niteliği de tartışılan öğretmenler yetişiyor. Mezun seviyesine gelenler bile İstiklal Marşı’na eşlik yapamıyor. Çünkü müzik öğretmenliği, güzel sanatlar lisesini de kapsayan uzun bir süreç isteyen bir eğitimin sonunda gerçekleştirilebilir. Yoksa sınıf öğretmeninden bir farkı kalmaz.”* MEABDB4: *“Evet kesinlikle hissediyorum. Baraj uygulamasının başlamasından sonra kontenjan dolduramamaya, öğrenci sayılarının giderek azaldığına şahit olduk. 4 sene önce çok sesli koro, orkestra-oda müziği, orff çalgıları, oyun dans müzik gibi dersleri yapabiliyorken artık bu dersler içeriklerine uygun işlenemiyor ne yazık ki. Öğrenci sayısı yeterli olmadığı için ders aslına uygun işlenememekte, bu da hem öğrenci hem hocalar anlamında motivasyon düşüklüğüne sebep olmaktadır. Bu durum gelecekte eğitimin niteliğini de olumsuz yönde etkileyecektir.”*

MEABDB7: *“Kesinlikle hissettim. Özellikle öğrencilerin müzik becerileri ile ilgili sınırlılıkları derslerimizin düzeyini düşürmemize sebep oldu. Bunu yapmayınca öğrencilerin ders geçme oranları maalesef çok düşük seviyede kalıyor.”*

MEABDB8: “ÖYSP puanına paralel olarak başarı oranlarında da düşme görülmektedir. Mezuniyet ortalamaları da eskiye nazaran düşük. Son dört yılın pandemi ve deprem süreçlerine de şahit olması “öğrenci profilinden” değil daha çok uzaktan eğitimden kaynaklı olarak hedef küçültme davranışının ve/veya beklentileri minimum düzeyde tutma eğilimi göstermemize sebep oldu. Fakat otonom olarak yerleşip yerleşmediğini anlamak için biraz daha zaman gerekecektir.”

MEABDB9: “Ölçme-değerlendirme süreçlerinde soruda bahsedilen hedef küçültme durumu göreceli olarak gerçekleşmekte. Son dört yılda programa yerleşen adayların neredeyse hiçbiri GSL çıkışlı değil. Bu durum öğrenci profilindeki hazır bulunuşluk düzeyini özellikle performans dayalı derslerde olumsuz etkileyen bir durum. Ayrıca bu duruma sebep olan pandemi ve deprem kaynaklı uzaktan eğitim süreci gibi diğer faktörlerin de göz önünde bulundurulması sağlıklı olacaktır.”

MEABDB15: Evet mesela öğrencilerimiz her yıl koro etkinliklerine giderdi, öğrenci orkestramız her yıl dönem sonunda büyük bir konser verirdi ve gerek düz lise gerek GSL mezunu olsun her öğrenci orkestra ve koroya girmek için tabiri caizse 40 takla atardı ve seviyeli repertuvara sahipti. İşitme ve armoni derslerinde öğrenciler birbirleriyle yarışırdı. Kısaca müzik eğitimi anabilim dallarının kendisine has bir atmosferi vardı. Son 5 yıldır pandeminin de etkisiyle de il dışı konserlerine gidilmiyor. Orkestrada resmen dağıldı sadece derslerde toplanıyor. Konserlerde sadece popüler THM parçaları söyleniyor. Bu hem görev yaptığım üniversitelerde gözlemlediğim hem de başka üniversitelerde görev yapan akademisyen arkadaşlarımdan duyduğum bir durum. Bunun iki sebebi var. Birincisi 2018 yılında değişen müfredat. Öğrenciler müzik teorisini, armoniyi, piyanoyu yeterli düzeyde öğrenemiyorlar. Yeni müfredat Cem Yılmaz’ın dediği gibi “azar azar yap ortaya yap” tarzında olmuş. Tüm derslerin sadece giriş bölümleri var. Gelişme öğrenciye bırakılmış o da kendisini geliştirmek isterse. İkincisi 800 bin barajı neticesinde en önemli kaynak olan GSL’lerden öğrenciler artık gelmiyor. Çünkü barajı geçemiyorlar. Gelen öğrencilerde minimum yetenekli öğrenciler. Hem müfredat hem de öğrenci niteliği müzik eğitim programlarının hedef küçültmesine, beklentilerin azalmasına neden oldu.

MEABDB17: Ders içeriklerini ve ölçme değerlendirme süreçlerini oluştururken beklentileri minimize etme gereği duyduk. Ancak baraj uygulaması öncesinde de bu ihtiyacı hissettiğimizi vurgulamak isterim.

Daha önceki ders içeriklerinde de beklentilerin aslında karşılanmadığını kabul etmiş ve öğretmen için gerekli olan minimum yeterlilikleri içeren bir program oluşturmayı tartışmıştık, baraj uygulaması bunun üzerine geldi.

Görüşme formuna geri bildirim yapan 20 müzik eğitimi anabilim dalı başkanının tamamı görüşme formunda yer alan,

“Anabilim dalınızın özel yetenek sınavlarına başvuruda son dört yıldır uygulanan TYT’de ilk 800000’e girme şartının öğretmen niteliği açısından gerekli ve önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?” sorusuna cevap vermişlerdir. Verdikleri cevaplara göre:

MEABDB’lerin 15’i müzik öğretmenliği programlarının özel yetenek sınavlarına başvuru için TYT sınavında bir başarı barajı uygulamasının gerekli olduğunu belirtmekle birlikte bu barajın puan veya sıralama olarak ülke gerçekleri doğrultusunda esnetilebileceğini ve/veya esnetilmesi gerektiğini düşündüklerini, bu tür keskin geçiş süreçlerinin nesnel veriler doğrultusunda daha iyi planlanması gerektiğini, öğretmen niteliği açısından bu tip bir başarı şartının önemli ve gerekli olduğunu dile getirmişlerdir. Diğer 5 MEABDB ise uygulamadaki TYT sınavında ilk 800 bine girme şartının gereksiz olduğunu belirtmişlerdir. MEABDB’lerin bazıları TYT sınavında ilk 800 bine girmenin aslında çok zor olmadığını hatta daha iyi sıralamaya sahip olma şartının bile istenebileceğini dile getirirken; mantıklı ve analitik düşünebilme, muhakeme, iletişim, ifade gücü gibi öğretmenlik mesleği açısından önemli becerilerin öğretmen adaylarında belirli bir düzeyde olması gerektiğini söylemişlerdir. Ayrıca formasyon uygulamasında bu barajın devreye girmemesinin yine bir adaletsizlik ve eşitsizlik doğurduğu da MEABDB’ler tarafından dile getirilmiştir. Bazı MEABDB’lerin çarpıcı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

MEABDB4: *“Öğretmen adayının belli donanımlara sahip olması gerektiğine inanıyorum ancak bunun 800000 barajıyla ölçülebilecek bir durum olduğunu düşünmüyorum. Belli bir baraj uygulaması yine konmalı ancak bu üniversitelere bırakılmalı diye düşünüyorum. Öğretmen niteliğinde bu bir şartsa neden herkese formasyon veriliyor diye insan sürekli soruyor!”*

MEABDB8: *“Bütün olumsuzluklarına rağmen TYT’de ilk 800000’e girme şartının öğretmen niteliği açısından gerekli ve önemli olduğunu hatta daha da düşük olması gerektiğini düşünüyorum. Fakat liselerin alan*

ile ilgili mezunlarının, güzel sanatlar liselerinin eğitim seviyesi, TYT'ye yönelik verilen eğitim ve düzeyi gibi, LGS puan durumları gibi lisans öncesi verilen eğitimin de iyi değerlendirilmesi gerekir. Son dört yılda beklenen artış görülmediği gibi başvuru sayısı dahi azaldığı, öğrencilerin “nasıl olsa formasyon alırız” diyerek TYT'ye odaklanmak yerine başka bölümlere yöneledikleri, müzik öğretmenliğinin “cazibesini” yitirdiğini söyleyebiliriz.”

MEABDB9: “Öğretmen yetiştiren kurumlarda temel düzeyde yeterlilik aranması teoride doğru ve benim de desteklediğim bir uygulama. Programa başvuru için istenen 800.000 şartı da öğretmenlik mesleğinde çok önemli olan Temel Türkçe ve Temel Matematik bilgisiyle rahatlıkla yerine getirilebilir. Buna rağmen uygulama bize göstermekte ki özel yetenek sınavıyla öğrenci alan öğretmenlik programlarının potansiyel adayları bu düzeye henüz hazır değil. Bu kapsamda baraj uygulamasından ziyade ilköğretimden başlamak üzere örgün öğretimin temel yeterlikleri kazandırma durumunun ele alınmasının daha uygun olduğunu düşünüyorum.”

MEABDB10: “Ben 800 bin barajını gerekli buluyorum. Ancak 800 bin barajını aşamayan öğrencilerin GSE Müzik Bölümü ya da Konservatuvarlara girip formasyon alarak öğretmen olabilmelerini doğru bulmuyorum. Çünkü söz konusu bu programların oluşumları gereği farklı hedefleri bulunmaktadır. Öğretmen yetiştirmenin sadece Eğitim Fakültelerinde olması gerektiğine inanıyorum. Bir de bu durum Güzel Sanatlar Lisesi çıkışlı öğrencilerin 800 bin barajını geçmek için donanımlı olma ihtiyaçlarını da ortadan kaldırmaktadır. Öğrencilerimizin temel kaynağı olması gereken Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin kültürel donanımlarının yetersizliğini doğurmaktadır.”

MEABDB18: “Evet düşünüyorum. Özellikle yıllardır şahit olduğum “Öğretmenlik Uygulaması” süreçleri ve derslerden edindiğim çıkarıma göre en büyük eksikliğin “mantık, okuryazarlık, iletişim vb.” konularında olduğu kanısındaydım. Yani parmakları hızlı, iyi işiten fakat bırakın öğrenciyi, karşısındaki herhangi birine bile derdini anlatamayan, mesleğinin öneminin bile farkında olmayan bireylerin bu mesleği icra etmemeleri gerektiğini düşünüyorum. Baraj uygulaması bunun için tam bir çözüm değildir elbet, fakat bir eleme sistemi olması gerektiği kanısındayım.”

MEABDB19: “Ben gerekli olduğunu düşünüyorum çünkü 800 bine girebilmiş olmaları bile çok büyük bir başarı değil öğretmen olacak bir kişinin en azından genel kültür açısından belli bir donanıma sahip olması

algılama muhakeme bilgiyi aktarma konusunda gereken beceri ve donanıma sahip olması gerekmekte ve belli bir ders çalışma prensibi edinmiş olması gerekmektedir. Bu nedenle 800000 barajını doğru buluyorum ve bunun çok büyük bir sınır olduğunu düşünmüyorum.” Görüşme formuna geri bildirim yapan 20 müzik eğitimi anabilim dalı başkanının tamamı görüşme formunda yer alan,

“Anabilim dalınızın özel yetenek sınavlarına başvuruda son dört yıldır uygulanan TYT’de ilk 800000’e girme şartının çeşitli problemlere ve haksızlıklara yol açtığını düşünüyor musunuz? Eğer öyleyse çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusunu cevaplamışlardır. Verdikleri cevaplara göre:

MEABDB’lerin 16’sı bu uygulamanın çeşitli problemlere ve haksızlıklara yol açtığını düşünürken 3’ü bir problem veya haksızlık olduğunu düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bir MEABDB ise sorunun kaynağını GSL’lerde verilen eğitim olarak gördüğünü dile getirmiştir. MEABDB’ler problemin özellikle GSL mezunlarının TYT’de ilk 800000’e girememesinden kaynaklandığını, başarı sıralaması şartı yerine makul puan barajı şartına dönülmesinin veya alandan gelenlere ek puan uygulamasının daha doğru olacağını, GSL’lerdeki TYT sınavı kapsamlı temel derslerin sağlıklı ve gereğince yürütülebilmesi için kurum içi denetimlerin yapılması ile öğrenci ve öğretmenlerin bilgilendirilmesi gerektiğini, barajı geçemedikleri için mecburen müzik öğretmenliği dışındaki diğer mesleki müzik eğitimi kurumlarına yönelen öğrencilerin öğretmenlik ideali ve performans sanatçısı olabilme hazır bulunuşlukları arasında sıkışıp kaldığını, formasyon uygulamasının hali hazırdaki durumu sebebiyle ciddi bir haksızlık ve eşitsizlik olduğunu ve formasyon başvurusunda da başarı sıralaması şartının aranması gerektiğini, barajı geçip gelen GSL mezunu öğrenciler ile daha önce mesleki müzik eğitimi almamış öğrencilerin aynı sınıflarda aynı ders içeriklerine maruz kalmalarının geriye ket vurma şeklinde GSL mezunları aleyhine bir durum oluşturduğunu, mesleki müzik eğitimi kurumlarının açılmasına dair planlamaların istihdam olanakları gözetilerek yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Bazı MEABDB’lere ait çarpıcı görüşler aşağıdaki şekildedir.

MEABDB3: *“Gerçekten müzik öğretmeni olmak isteyen çok başarılı öğrenciler 800000’e girme şartı nedeniyle konservatuarlara gitmekte, ancak orada da küçük yaşta başlamadıkları ve gerçekten konservatuar*

düzeyinde yetenekli olmadıkları için zorluk yaşamakta, bunun sonucunda müzik öğretmenliğinin gereği özel öğretim yöntemlerini elde edemeyerek ne müzik öğretmeni ne de sanatçı olarak mezun olmaktadır. Bu durum onlar için büyük bir hak kaybı yaratmaktadır.” MEABDB4: “Tabi ki biz anabilim dalı olarak baraj uygulamasının geldiği ilk sene ve bu sene hiç öğrenci kaydı alamadık. Yani 1. ve 4. sınıfımız yok. 2. sınıfta 2 öğrencimiz, 3. sınıfta da 4 öğrencimiz var. Biz baraj sebebiyle öğrenci bulamazken konservatuvar ve GSF’lerde öğrenci sıkıntısı olmuyor. Oralarda okuyan öğrenciler de formasyon alıyor. Peki nerde o zaman eğitimin niteliği, getirilen barajın anlamı? Nereden tutsak elimizde kalan, büyük haksızlıklar içeren bir uygulama. Eğer yakın zamanda bu uygulama kalkmazsa sanıyorum ki taşra üniversiteleri başta olmak üzere müzik öğretmeni yetiştiren bölümler ne yazık ki kapanma durumuyla karşı karşıya kalacak.”

MEABDB8: “Müzik öğretmeni olmak isteyen özellikle güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin ağırlıklı olarak müzik eğitimi aldıklarını düşünürsek 800000 şartının adil olmadığını söyleyebiliriz. Ayrıca, dört ya da daha çok yıl öğretmen olarak atanmayan mezunlarımız yaşadıkları KPSS ve Mülakat sorunu daha da artacaktır. KPSS 55 ile atanabilen mezunlarımız 75 üzeri puanlara ulaşan başarı göstermeleri gerekecek ki bu puanları da almaları zordur. Lisans öncesi ve sonrası bekleyen sorunlara bir an önce köklü çözümler üretilmelidir. Bunun da tek çözümü göstermelik değil de köklü ama samimi bir eğitim programıdır. Yüzeysel değişiklikler dönüşü olmayan yıl kayıplarına ve haksızlıklara sebebiyet vermektedir.”

MEABDB12: “Çok çeşitli problemlere neden oluyor doğal olarak. Örneğin, müfredatımızdaki bazı temel dersler yürütülürken elimizdeki öğrenci profilinin zayıf oluşu hem dersin işlenişinde niteliksel kayıplara neden oluyor hem de bunların sergilenmesinde çok büyük eksikler yaratıyor. Bu tür problemleri orkestra-oda müziği derslerinde çokça görüyoruz. Aynı şekilde Piyano Eğitimi, Armoni ve Eşlikleme, Batı Müziği Teori ve Uygulaması vs. derslerde bunların sıkıntılarını yaşıyoruz. Haksızlık olarak bakıldığında ise hem Güzel Sanatlar Lisesi mezunu olup hem de 800000 barajını geçmiş öğrenciler ile diğer lise türlerinden mezun öğrencilerin arasındaki hazır bulunuşluk düzeyinin arasındaki makasın oldukça açıldığını görüyoruz. Bu durum her iki öğrenci profili için sıkıntıya neden olsa da ilerleme bakımından çoğunlukla Güzel Sanatlar Lisesi mezunlarının aleyhine bir durum olduğu söylenebilir.”

MEABDB15: “Evet GSL mezunları için büyük bir haksızlık olduğu düşünülebilir. Fakat bu halledilebilecek bir durum. Mesele kültür dersleri noktasında Güzel sanatlar liselerinin niteliği artırılabilir. Bazı güzel sanatlar liselerinde öğrencilerin matematik, tarih gibi sınavda belirleyici derslerin işlenmediği, öğretmenlerin o derslerde öğrencilerle sohbet ettiği yönünde yakındıklarına şahit oldum. Çocuklar “biz dershanelere gitmek zorunda mıyız” veya “son sene okul değiştirmek zorunda kalıyoruz” gibi söylemleri var. Bu konunun denetlenmesi gerekiyor. Başka bir durumda şu. Müzik ve resim eğitimi anabilim dallarına şu dönemler giren birçok öğrenci ikinci üniversitesini okuyor ve bu öğrencilerin büyük çoğunluğunun matematik, sınıf ve tarih öğretmenliği gibi alanlardan mezun. Bu öğrenciler TYT’ye doğal olarak hazır olup bu okulları sınav puanı avantajıyla kazanıyorlar. Sonrasında üstten ders alıp kısa sürede bitirip KPSS’ye giriyorlar. Genel kültür ve genel yetenek alanında belirleyici olan matematik, tarih, coğrafya gibi derslerden başarı gösterebildikleri için müzik ve resim alanında ilk kez üniversite okuyan ve mezun olan öğrencilere nazaran daha çok başarı gösterip atama sıralamasına girip hemen atanabiliyorlar. Daha acısı da MEB’in uyguladığı alan değişikliği hakkından faydalanıp ilk mezun oldukları branşlarda çalışmaya devam ediyorlar. Bir nevi kontenjanı sömürüyor işgal ediyorlar. Bence bu konuya da dikkat çekilmesi ve bu haksızlığın giderilmesi gerekiyor.”

MEABDB19: “Eğer kastettiğiniz güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin başvuru yapamaması ise bence bu konu güzel sanatlar liselerini ilgilendiren bir durum. Önce işneki kendilerine batırmalılar. Çünkü o liselerde verilen eğitimlerin ne derece iyi yapıp yapılmadığının tartışılması gerekiyor. Özellikle kültür derslerinin daha iyi işlenmesi, çocuklara sadece müzik eğitime yönelik derslerde başarının yeterli olmayacağını diğer derslerin de önemli olduğunun anlatılması ve bu alandaki başarılarının artırılması planlanmalıdır.”

Görüşme formuna geri bildirimde bulunan 20 MEABDB’den dokuzu formun sonunda yer alan;

“Konu hakkında ayrıca dile getirmek istediğiniz görüşler varsa lütfen belirtiniz...” kısmında görüş belirtmişlerdir. Burada belirtilen görüşlere göre;

MEABDB’ler; GSL’lerin öğrenci alım sınavlarının yeniden ele alınması, GSL’lerde alan dersleri dışındaki sayısal ve sözel derslerin

yürütölüş biçiminin gözden geçirilmesi, ülke çapında yaygınlaşmış GSL'ler MEABD'lerin sayısının bir planlama doğrultusunda gerekiyorsa birleştirilerek azaltılması, YKS'ye giren öğrenci sayısının her geçen yıl artması sebebiyle TYT sınavı başarı sıralaması şartının esnetilmesi veya sabit baraj puanı uygulamasına geçilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Diğer taraftan özellikle son dört yıldır müzik öğretmenliği programlarına yerleşen öğrenci profilinde ikinci kez üniversite eğitimi almaya gelen öğrenci sayısının artması ve dolayısıyla ileri yaşlarda mesleki müzik eğitimine başlanılmasının hedef davranış ve nitelik açısından ciddi problemlere yol açtığı da dile getirilmiştir. MEABDB'lerden bazılarına ait çarpıcı görüşler aşağıda verilmiştir:

MEABDB2: *“Öncelikle GSL'nin alan dersleri dışında sayısal ve sözel alanlardaki eğitimine de ağırlık verilmeli; öğrencilerin fen, matematik, Türkçe vb. temel derslerde daha iyi yetişmesi sağlanmalıdır. Yani sıra bu okulların sayısı ve öğretmen atamaları gözden geçirilmeli, gerekirse sayıları azaltılarak nitelikli bölge okullarına dönüştürülmeliler. Aynı biçimde neredeyse her ilde var olan müzik eğitimi anabilim dallarının sayıları da azaltılmalı, yine belli eğitim fakülteleri dışında her yerde açılmamalıdır. Yani nicelik değil, niteliğe önem verilmelidir. Hal böyle olunca, GSL öğrencileri de daha nitelikli olarak yetişmiş olacak ve istenilen herhangi puanı almada zorluk çekmeyecektir. Müzik eğitimi anabilim dallarının niteliğinin yükselmesi ile de öğrenci düzeyi kendiliğinden yükselecektir. Aksi takdirde yakın zamanda pek çok GSL lisesi ve müzik eğitimi anabilim dalı öğrenci bulamayarak kapanma noktasına gelecektir.”*

MEABDB4: *“Öğretmen adayında okuma, okuduğunu anlama, iletişim, genel kültür gibi becerilerinin mutlaka olması gerekiyor. Ancak bunu belli bir sınav sıralamasıyla kısıtlamamak gerektiğini düşünüyorum. 4 sene önce mezun olan öğretmen adayları bugün mezun olan adaydan 800 bin barajına girmediği için çok da farklı değil. İş barajı geçmek değil, ne olursa olsun kendini geliştirebilmekle ilgili. Eskiden olduğu gibi barajı üniversite kendisi belirlemeli, sıralama değil de tyt puanı 200, 190 gibi bir baraj uygulaması yapılmalı. Çünkü müzik öğretmenliğine gelen öğrencilerin çoğu güzel sanatlar lisesinden gelmektedir. Güzel sanatlar liselerinde genel kültür dersleri de diğer liselere göre daha az verilmektedir. Dolayısıyla buradan mezun olan çoğu öğrenci 800000 baraj uygulamasını geçememektedir. Boşta kalmamak için konservatuvar ya da gsف müzik bölümlerine yönelen öğrenciler yine öğretmen olabilmek için formasyona*

başvurmaktadır. Sonuç olarak eğitim fakültesinde gerçek eğitim almayıp formasyonda kısmi olarak öğretmenlik eğitimi alıp yine öğretmen olma hakkı edinmektedir. Bu durum hem eğitim fakültesindeki eğitimcileri hem de öğretmen adaylarını değersizleştirmektedir diye düşünmekteyim. Umarım bu uygulamanın yanlış olduğu anlaşılıp bu yanlıştan bir an önce dönülür ve eskiden olduğu gibi bölüm koridorlarında müzik seslerinin susmadığı, orkestra ve korolar oluşturabildiğimiz günlere kavuşuruz.”

MEABDB8: *“Çalıştaylar, sempozyumlarda bu konu üzerinde sürekli tartışılmalı ve acil çözümler üretilmelidir. Bu toplantılar sadece dekanlık düzeyinde olmamalı bölüm, anabilim dalı başkanları hatta öğretim elemanları düzeyinde yapılmalıdır.”* MEABDB15: *“Her yıl sınava giren öğrenci sayısının artması 800 bin barajı hassasiyetini arttırıyor. Bundan ötürü sıralama barajı yerine makul bir puan barajının getirilmesi gerekiyor. İkinci üniversitesini okuyan öğrenciler, devletin verdiği eğitim öğretim hakkı engellemeden çözüme kavuşturulması gereken bir konu. İkinci üniversite olayı atamada da göz önünde bulundurulmalı. Bu kişilerin önceliği 2. Sıraya alınmalı. 800 bin barajı diğer bölümler için gerekliyse bile özel yetenek ile öğrenci alan bölümler için bir istisna tanınmalı.”*

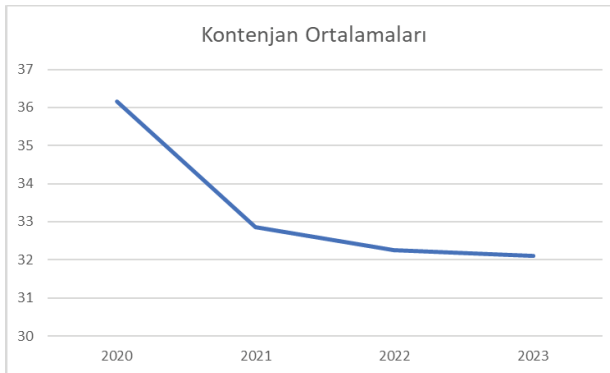
Araştırma kapsamındaki ikinci alt problem, MEABD’lerin son dört yıldaki özel yetenek sınavlarına yapılan başvuru sayılarına dair nicel verilere odaklanmaktadır. Bu kapsamda son dört yıldır yapılan özel yetenek sınavlarına ait veriler yıl bazlı olarak tablo ve grafikler eşliğinde sunulmuştur. MEABDB’lerden bazıları kendilerinden istenen bu verilerin bir kısmını veya tamamını sunamamışlardır. Bu durumun, o yıllarda henüz öğrenci kabul etmeye başlamamış olmaları veya ilgili verilere ulaşamamaları ile alakalı olduğu değerlendirilmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 1’e araştırmacının görev yaptığı kurum da dahil edildiğinden Tablo 1’de 21 MEABD’ye ait veriler yer almaktadır.

Tablo 4. Son 4 Yıla Göre MEABD Özel Yetenek Sınavı Verileri

Yıl	Kontenjan		Başvuran Aday Sayısı		Sınava Gelen Aday Sayısı		Kazanan Aday Sayısı		Kayıt Yaptıran Aday Sayısı		Kayıt Yaptıranlar İçindeki GSL Mezun Sayısı	
	Veri Sunan ABD Sayısı	Ortalama	Veri Sunan ABD Sayısı	Ortalama	Veri Sunan ABD Sayısı	Ortalama	Veri Sunan ABD Sayısı	Ortalama	Veri Sunan ABD Sayısı	Ortalama	Veri Sunan ABD Sayısı	Ortalama
2020	13	36.15	12	118.58	11	64.81	12	26.25	13	21.69	10	3.6
2021	15	32.86	14	104.57	13	60.76	13	29.46	14	22.35	11	2.54
2022	19	32.26	17	89.17	15	54.6	16	23.93	18	19.44	14	3.78
2023	19	32.1	18	70.17	17	45.41	18	21.16	19	16.21	16	2.68

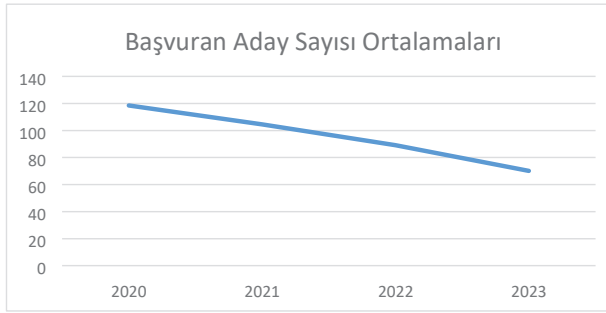
Tablo 4’de görüldüğü üzere MEABD özel yetenek sınavı başvurusu için TYT’de ilk 800 bine girme şartının uygulamaya girdiği 2020 yılından bugüne dört yıllık süre içerisinde kontenjan ortalamaları azalmış; başvuran, sınava gelen, kazanan ve kayıt yaptıran aday sayısı ortalamalarında ciddi bir düşüş gerçekleşmiş, kayıt yaptıran adaylar içinde GSL mezunu olanların sayısı da oldukça düşük oranlarda seyretmiştir.

Tablo 4.deki verilerin dört yıl içerisindeki seyrini daha çarpıcı bir şekilde sunabilmek adına bazı veriler grafiğe çevrilmiş ve aşağıda sunulmuştur.

Grafik 1. MEABD’lerin Son Dört Yıllık Kontenjan Ortalamaları

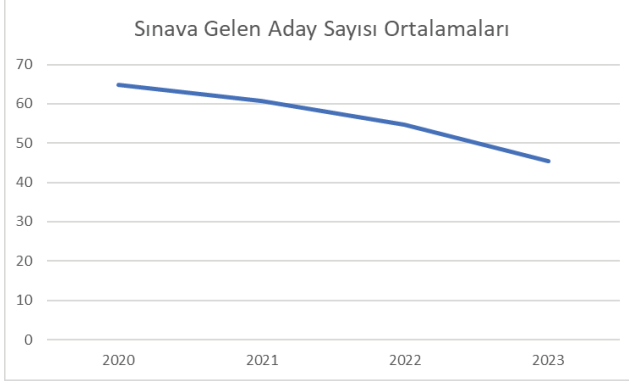
Grafik 1.de görüleceği üzere MEABD’lerin kontenjan ortalamaları son dört yılda sürekli düşüş göstermiştir. Ancak özellikle 2020 yılından 2021 yılına geçişte gerçekleşen düşüş oldukça dramatiktir. Bu durumun 2020 yılında uygulamaya konulan TYT sıralama barajı ile ilgili olarak MEABD’lerin 2020 yılındaki sınav tecrübelerinin bir somut yansıması olarak değerlendirilmesi mümkündür. Çünkü muhtemelen MEABD’ler kontenjanlarının artık dolmayacağını veya dolamayacağını düşünerek kontenjan kısıtlılığı yolunu tercih etmişlerdir. Sonraki yıllarda belirgin bir düşüş olmaması da bu düşüncüyü doğrular niteliktedir.

Grafik 2. MEABD’lerin Son Dört Yıllık Başvuran Aday Sayısı Ortalamaları

Grafik 2.de görüldüğü üzere son dört yılda MEABD’lere başvuran aday sayısı ortalamaları da 120’lerden 70’lere gerilemiştir. Dört yıl boyunca her yıl peyder pey gerçekleşen bu düşüşün TYT sıralama barajı ile ilgili olduğunu değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Çünkü diğer verilerden de anlaşılacağı üzere çoğunlukla MEABD’leri hedeflediği düşünülen ve orta öğretimde mesleki müzik eğitimi alan GSL öğrencilerinin TYT’de ilk 800 bine girebilme oranları son dört yılda oldukça düşmüştür. Bu durumun da MEABD’lere başvuruyu öncelikle nicel olarak doğrudan etkilediği düşünülmektedir.

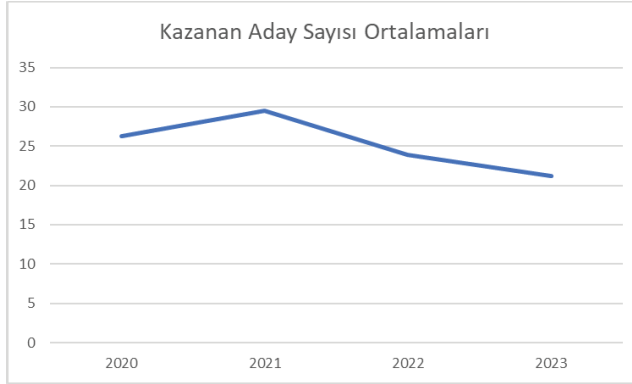
Grafik 3. MEABD’lerin Özel Yetenek Sınavlarına Son Dört Yıldır Gelen Aday Sayısı Ortalamaları

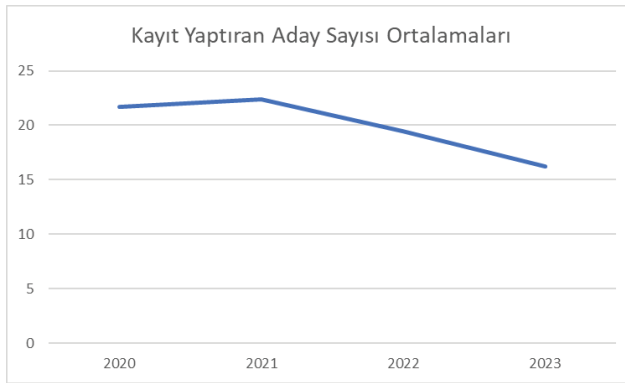
Grafik 3’de görüldüğü üzere MEABD’ler tarafından programa öğrenci almak amacıyla yapılan özel yetenek sınavlarına başvurduktan sonra gelip sınava giren adayların ortalamalarında da Grafik 2’deki veriye benzer şekilde dört yıl boyunca bir düşüş gerçekleşmiştir. Sınava giren aday sayısı ortalamalarının dört yıl boyunca 65 civarından 45 civarına gerileyerek yaklaşık %20’lik bir kayba uğradığı anlaşılmaktadır. Grafik 2 ile Grafik 3 karşılaştırıldığında ise dikkat çekici bir durumu gözlemlemek mümkün olmaktadır. Çünkü başvuran aday sayısı ortalamaları dört yıl önce 120 civarındayken sınava bu adayların ancak yarısından biraz fazlasının(65) geldiği anlaşılmaktadır. Dört yıl boyunca da bu durum başvuran ve sınava gelip giren aday sayısı ortalamalarında benzer bir seyir göstermiştir. Son yıl sınava başvuran aday sayısı ortalaması 70 civarındayken bu adaylardan sadece 45’inin gelip sınava girdiği anlaşılmaktadır. Elbette sınava başvuran ancak sonrasında gelip sınava giremeyen adayların bir kısmı için başvurduktan sonra gelişen sağlık problemleri, ulaşım problemleri, aynı tarihlerde yapılan sınavların çakışması gibi durumlar söz konusu olabilir. Ancak bu gibi durumların belirli ve sınırlı bir oranda kalması olağan karşılanır. Veriler ise başvuran adaylarla gelip sınava giren adaylar arasında neredeyse yarı yarıya bir oranı göstermektedir. Bu dikkat çekici duruma ekonomik yoksunlukların da sebep olduğu düşünülmektedir. Çünkü sınavlara özellikle il dışından başvuran adaylar ve aileleri başvuru için çoğunlukla uzaktan (online) işlemleri kullanabilmekte ancak sınavlara fiilen katılmak zorundadırlar. Bu ise hem aday hem de beraberinde gelecek aile fertleri için yol, konaklama, yemek gibi önemli bütçe gereksinimleri

oluşturmaktadır. Ailelerin ve adayların başvurulan birden çok sınav için ekonomik imkanları doğrultusunda tercih yaptıkları ve bu sebeple de başvuran ve sınava gelen aday sayılarında birçok sebeple birlikte bu durumun da etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik 4. MEABD’lerin Özel Yetenek Sınavlarını Kazanan Aday Sayısı Ortalamaları

Grafik 5. MEABD’lerin Özel Yetenek Sınavlarını Kazanıp Kayıt Yaptıran Aday Sayısı Ortalamaları

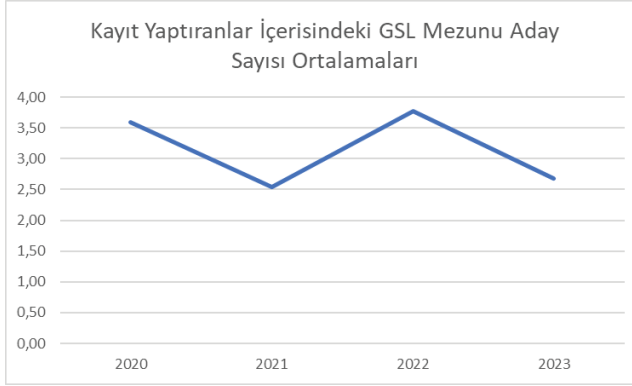

Grafik 4 ve Grafik 5 birlikte incelendiğinde MEABD’lerin özel yetenek sınavlarını kazanan ve sonrasında kayıt yaptıran aday sayısı ortalamalarının dört yıl içerisinde düşüş gösterdiği görülmektedir. Bu düşüş eğiliminin TYT sıralama barajı kuralının uygulandığı ilk yıldan sonraki yıl belirgin olarak ortaya çıkmadığı ve hatta kazanan aday sayısında kısmi bir artışın da olduğu görülürken sonraki üç yıl boyunca kazanan ve

kayıt yaptıran aday ortalamalarında bariz bir şekilde düşüş görülmektedir. Kazanmasına rağmen kayıt yaptırmayan adayların durumları Grafik 4 ve Grafik 5 üzerinden karşılaştırıldığında ise durum dikkat çekicidir. Çünkü özellikle son yıl verilerine göre kazanan aday sayısı ortalaması 21 iken bu adaylardan sadece 16'sının kayıt yaptırdığı anlaşılmaktadır ki arada %20 oranında ciddi bir fark bulunmaktadır. Kazanan her beş adaydan birisinin kayıt yaptırmamış olması bu adayların çeşitli sebeplerle başka programlara yöneldiğini akla getirmektedir. Bu adayların mesleki müzik eğitimi alanı dışında başka alanlara yönelmiş olması muhtemel olmakla birlikte mesleki müzik eğitimi verilen diğer lisans programlarına yönelmiş olmaları da kuvvetle muhtemeldir. Çünkü geçtiğimiz yıl uygulamaya konulan formasyon programı hakları doğrultusunda mesleki müzik eğitimi verilen konservatuvar ve güzel sanatlar fakültesi gibi birimlerde de lisans eğitimi süresince formasyon eğitimi alınabilmekte ve müzik öğretmeni olma hakkı elde edilebilmektedir. Bu durumun lisans düzeyinde eğitim veren MEABD'ler dışındaki mesleki müzik eğitimi programlarına yönelimi arttıracaklarını öngörmek mümkündür. Böylece hem çeşitliliği hem de sayısı fazla olan bu mesleki müzik eğitimi programları adayların tercihlerinde önceliği alacaktır. Çünkü adayların tercihlerinde istihdam olanaklarına dair haklarla birlikte üniversitelerin bulundukları şehirlerin sosyo-demografik yapısı ve şehirlerdeki yaşantıyı belirleyen ekonomik değişkenler de belirleyici olmaktadır. Böylece belki de mesleki müzik eğitimi olarak müzik öğretmeni olmak isteyen adayların, ikamet ettikleri veya daha yakın konumda oldukları ve yaşam olanakları bakımından kendilerine daha uygun gördükleri küçük şehirlerdeki üniversitelerde bulunan çeşitli mesleki müzik eğitimi programlarına yönelmesi elde edilen verilerle bir arada değerlendirilebilir. Diğer taraftan özellikle Grafik 5'teki veriler Grafik 1 ile birlikte değerlendirildiğinde de çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Çünkü Grafik 1'e göre MEABD'lerin kontenjan ortalamaları dört yıl boyunca 36'dan 32'ye gerilerken Grafik 5'e göre kazanıp kayıt yaptıran aday sayısı ortalamaları da 21'den 16'ya gerilemiştir. Yani son dört yıldır MEABD'lerdeki kontenjanların ortalama olarak yarısının dolmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumun da başvuran aday sayısındaki düşüşle birlikte güzel sanatlar lisesi mezunlarının başvuruda istenen TYT başarı sıralaması şartını sağlayamamaları ve özel yetenek sınavlarında uygulanan yetenek sınavı baraj puanı uygulamaları ile bağlantılı olduğu değerlendirilebilir. Çünkü özel yetenek sınavına yapılan başvurular ilan edilen kontenjan kadar

veya daha az olsa bile müzik yeteneği sınırlı olan adayların bu sınavlarda istenen özel yetenek sınav puanı barajını geçemedikleri de bilinmektedir.

Grafik 6. MEABD’lerin Özel Yetenek Sınavlarını Kazanan Adaylar İçerisindeki GSL Mezunu Aday Sayısı Ortalamaları

Grafik 6’ya göre MEABD’lerin yaptığı özel yetenek sınavlarını kazanıp kesin kayıt yaptıran adayların içerisindeki GSL mezunu adayların ortalamaları son dört yıl içerisinde dalgalı bir grafik göstermektedir. Ancak son dört yıl içerisinde yıldan yıla değişen bu dalgalı görüntüye karşın MEABD’lerin yaptığı özel yetenek sınavlarını kazanan ve kayıt yaptıran GSL mezunu adayların sayısı ortalama 3,5 ile 2,5 arasında seyretmiştir ve dört yıl öncesine göre son yıl bir düşüş söz konusudur. Daha da çarpıcı olan durum ise bu ortalamalar MEABD’lerin ilan ettikleri kontenjan ortalamaları ve/veya kazanıp kesin kayıt yaptıran aday ortalamaları ile kıyaslandığında ortaya çıkmaktadır. Çünkü kontenjan ortalamaları 36 ile 32 arasında seyretmekte, kazanan aday sayısı ortalamaları 29 ile 21 arasında seyretmekte, kayıt yaptıran aday sayısı ortalamaları ise 22 ile 16 arasında seyretmektedir. Örneğin son yıl verileri ele alındığında kayıt yaptıran aday sayısı ortalaması 16 civarındadır ama bu adayların içerisindeki GSL mezunu aday sayısı 2,7 civarındadır. Yani MEABD’lerin özel yetenek sınavlarını kazanıp kayıt yaptıran her 7 adaydan sadece birisi GSL mezunudur. Bu durum düşündürücüdür ve GSL mezunu adayların TYT sıralama barajı sebebiyle MEABD sınavlarına başvuramadığı anlaşılmaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi güzel sanatlar liselerinin 2023 yılı mezunlarının TYT sınavındaki ilk 800000’e girme şartını sağlayabilme ve özel yetenek sınavları sonucunda müzik öğretmenliği programlarına

yerleşebilme durumlarına odaklanmaktadır. Bu kapsamda ülkemizdeki güzel sanatlar liselerinden 50'sine ait verilere ulaşılmış ve veriler aşağıda Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. 2023 Yılında 50 GSL'nin Mezunu Adaylara Dair Veriler

	n	%
Verilerine Ulaşılan GSL Sayısı	50	
Toplam GSL Mezunu	880	100
GSL Mezunlarından TYT'de ilk 800000'e girme başarısı gösterenlerin sayısı	83	9,4
GSL Mezunlarından MEABD'lere yerleşme başarısı gösterenlerin sayısı	66	7,5

Tablo 5'te 2023 yılına ait olan ve araştırma kapsamında ele alınan elli GSL'ye ait veriler yer almaktadır. Ülkemiz genelinde her ilde en az bir tane olan güzel sanatlar liselerinin sayısı 84'e ulaşmıştır. Araştırma kapsamında bunlardan 50'sinin 2023 verilerine ulaşılmıştır. Bu verilere göre 50 GSL'den 2023 yılında 880 öğrenci mezun olmuştur. Mezun olan öğrencilerden sadece 83'ü(%9,4) TYT sınavında ilk 800000'e girmeyi başarabilmiş, bu öğrencilerden 63'ü(%7,5) eğitim fakültelerine bağlı müzik öğretmenliği programlarına yerleşebilmiştir. Veriler MEABD'lere ait verilerle paralellik göstermektedir. Yani ülke genelindeki MEABD'lerin her birine ortalama 2,5 GSL mezunu öğrenci ancak yerleşebilmektedir. MEABD'lerin özel yetenek sınavlarına başvuru için 2020 yılında uygulamaya konulan TYT sıralama barajı kuralından önce GSL mezunlarının MEABD'lere yerleşme oranlarının çok daha yüksek olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan Tablo 5'teki GSL mezunlarının TYT'deki ilk

800000'e girme sayıları ile MEABD'lere yerleşme sayıları birbirine oranlandığında %80 (66/83) gibi oldukça yüksek bir başarı olduğu görülmektedir. Yani MEABD'lere başvuru yapabilmek için TYT'de gerekli başarıyı sağlayan her 5 GSL mezunu öğrenciden 4'ü MEABD'lere yerleşmektedir. Bu doğrultuda ülkemiz genelindeki GSL'lerden mezun olan adayların TYT'de gerekli başarıyı sağladıklarında ya da bu baraj uygulamasında çeşitli esneklikler oluşturulduğunda büyük oranda MEABD'lere yerleşebilecekleri ve bu durumun da MEABD'lerin kontenjan doldurmayla ilgili nicel problemlerin çözümüne katkı sunmanın

yanında müzik yeteneği açısından daha başarılı öğrenci profiline ulaşmaları yönünde nitel katkılar da sağlayabileceği değerlendirilebilir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına ve sahadan toplanan verilere göre:

-Son 4 yıldır uygulamada olan MEABD Özel Yetenek Sınavlarına başvuru için istenen TYT sınavında ilk 80000’e girmiş olma şartı konunun muhatabı olan müzik öğretmenliği programlarını ve güzel sanatlar lisesi mezunlarını çeşitli boyutlarıyla olumsuz etkilemiş görünmektedir.

-Son dört yıl içerisinde müzik öğretmenliği programlarının özel yetenek sınavlarına; başvuran, kazanan ve kesin kayıt yaptıran aday sayılarında önceki yıllara göre oldukça dramatik bir düşüş olduğu hem sayısal verilerle hem de ilgili müzik eğitimi anabilim dalı başkanlarının görüşleriyle tespit edilmiştir.

-Son dört yılda oluşan bu tablo müzik öğretmenliği programları için hem müfredattaki çeşitli derslerin yapılmasını zorlaştırmış hem de kazanan öğrenci profilindeki değişim sebebiyle çeşitli etkinlik ve performanslar için hedeflerin küçülmesine ve ayrıca da ölçme değerlendirme kriterlerindeki başarı düzeylerine dair beklentinin düşürülmesine sebep olmuştur.

-Son dört yıldır müzik öğretmenliği programları için yapılan başvuruların azalması, ilan edilen kontenjanların doldurulamaması, programa yerleşen öğrencilerin müzik alanı yetkinliklerindeki düşüş ve öğrenci profilinden kaynaklı olarak müfredatı gereğince yürütememe gibi birçok problemin merkezinde; güzel sanatlar lisesi mezunlarının TYT başarı sıralaması barajını aşamamalarının ve müzik öğretmenliği programlarına yerleşememelerinin olduğu anlaşılmaktadır. -Müzik öğretmenliği programı idarecileri, öğretmen niteliği açısından adayların müzik öğretmenliği lisans programlarına başvurabilmek için YKS’de belirli bir başarı düzeyine sahip olması gerektiğini kabul etseler de dört yıl önce başlayan uygulamanın çok sayıda mağduru olduğunu kabul etmekte, kişisel çözüm önerileri sunmakta ama esasen çok boyutlu olan bu problemin çözümü için ÖSYM, YÖK ve MEB gibi belirleyici yetkili kurumlar nezdinde bir an önce harekete geçilmesini beklemektedirler.

-Diğer taraftan eğitim fakültelerine bağlı öğretmenlik programlarına yerleşebilmek için istenilen YKS’deki başarı sıralaması şartı; çeşitli

fakülte ve eş düzeydeki birimlere bağlı programlarda öğrenci olan veya bu programlardan mezun olmuş adayların formasyon başvurularında istenmemektedir. Bu durum eğitim fakültesi dışında bulunan lisans düzeyindeki mesleki müzik eğitimi programlarından mezun olan adayların herhangi bir koşul olmaksızın sadece formasyon programına dahil olarak müzik öğretmeni olmalarının yolunu açtığından ayrı bir adaletsizlik ve eşitsizlik oluşmaktadır.

Tespit edilen bu sonuçlara göre problem; güzel sanatlar liseleri ve müzik öğretmenliği programları özelinde belirginleşmekle birlikte probleme sebep olan uygulamanın hayata geçiriliş süreci ve biçimi ile formasyon uygulamasının hayata geçiriliş süreci ve biçimi üzerinde konunun muhataplarının da dahil olduğu çok boyutlu tartışma ve analizlere ihtiyaç bulunmaktadır. Ülkemizdeki öğretmen yetiştirme politikalarının bütün boyutlarıyla gözden geçirilmesi ve belki de yeni bir model ortaya konulabilmesi ayrıca ve uzun uzadıya tartışılması gereken bir konu olarak ortada durmaktadır. Ancak en azından var olan veya kısa ve orta vadede olabilecek çeşitli problemlerin ve eşitsizliklerin önüne şimdilik geçebilmek adına aşağıdaki öneriler sunulabilir:

-Başta müzik öğretmenliği olmak üzere eğitim fakültelerinde var olan öğretmenlik programlarında öğrenci olan öğretmen adaylarının akademik ve yasal bağlamda haksızlığa uğramaması ve öğretmen niteliğinin korunabilmesi adına(niteliği belirleyen tek şey bu olmasa da) farklı fakülte ve programlardan mezun olan adayların formasyon sertifikası alabilmesi için lisans programına yerleştikleri yıl YKS sınavında ilgili öğretmenlik alanı için istenen başarı sıralamasını sağlamış olma şartı aranmalı ve/veya özel yetenek sınavı ile öğrenci alan uygulama yoğunluklu öğretmenlik programlarına başvuruda uygulanan Y-TYT’de ilk 800000’e girme şartı saha gerçekleri doğrultusunda içinde bulunduğumuz geçiş süreci boyunca sağlıklı bir planlamayla esnetilmeli ve/veya öğretmenlik atamalarında atama kontenjanında eğitim fakültesi mezunlarına ayrı ve daha fazla oranda kontenjan hakkı tanınmalı(mesela %65 eğitim fakültesi mezunlarına %35 diğer fakülte ve programların mezunlarına gibi),

-Eğitim fakültelerinde programı bulunmayan ancak öğretmen ihtiyacı duyulan alanlar için formasyon yeterliği sağlayabilmek adına istisnai özel çözümler düşünülmeli,

-Formasyon programlarının; haftada bir iki güne sıkıştırılmış ve

para karşılığı verilen sadece ticari bir sertifika programı görünümünden bir an önce uzaklaştırılarak yüksek ciddiyet, takip, nitelik ve kontrol ile yürütülmesi sağlanmalı,

-Eğitim fakülteleri ile diğer fakülte ve programlardan mezun tüm öğretmen adayları ve hâli hazırda görevde olan tüm öğretmenler için belki de alan bilgilerinden çok daha önemli görünen kişilik testleri, psikolojik testler vb. belirli aralıklarla yapılmalı,

-Öğretmenlik mesleği objektif ve ölçülebilir ilkelerle takip edilerek, performans değerlendirmeleri; öğretmenleri cezalandıran, baskı altına alan ve korkutan bir biçimde değil motive edici biçimde yapılandırılmalı,

-Öğretmenlik programlarının istihdam planlaması doğrultusunda yenilerinin açılmasına müsaade edilmemeli ve atamalar objektif ve ölçülebilir kıstaslara göre yapılmalı,

-Eğitim fakültelerinde görev yapacak akademisyenlerden sahada en az bir yıl öğretmenlik yapma şartı veya MEB ile iş birlikli projelere dâhil olarak sahayı yerinde gözlemleyebilme tecrübesi şartı aranmalı,

-Öğretmenlik mesleği ile ilgili yasalar ve mevzuat, ilgili paydaşların fikirleri de alınarak ve alandaki gerçekler değerlendirilerek planlanmalı ve uygulamaya konulmalı,

-Güzel sanatlar lisesinde görev yapacak öğretmenlerin ve idarecilerin seçilmeleri ve atanmaları mesleki alan gereklilikleri ve gerçeklikleri doğrultusunda yeniden planlanmalı; bu liselerin müfredatları ihtiyaca göre güncellenmeli; bu kurum programlarında yer alan müzik alanı dışında kalan derslerin lisans yerleşme süreçlerindeki sıralamalara veya baraj puanına etkisi düşünülerek gereğince yürütülmesi sağlanmalı; bu kurumlarda öğrenim gören öğrencilerin, öğrenci velilerinin, kurum idarecilerinin ve öğretmenlerinin mesleki müzik eğitimi basamak ve planlamaları hakkında çeşitli yollarla sürekli bilgilendirilmesi ve motive edilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Akdemir,A.S.(2013). “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Programlarının Tarihçesi Ve Sorunları”. TurkishStudies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 8/12 Fall 2013, p. 15-28,

Başbuğ, Ç. ve Kaya, A. (2022). Temel Yeterlilik Testi başarı sırası barajının müzik öğretmenliği programları özel yetenek seçme sınavına etkileri, *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1356-1371

Demirci, B. (2017) “Türkiye’de Müzik Öğretmeni Yetiştirme Politikaları ve Temel Sorunlar”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Eylül 2017 21(3):1061-1077

Tarman, S. (2023). “Cumhuriyetin 100. Yılında Müzik Öğretmeni Yetiştirmedeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. 4. Uluslararası İpek Yolu Müzik ve Sanat Kongresi(1-3 Kasım 2023). Yayımlanmamış bildiri. Gazi Üniversitesi. Ankara.

Uçan, A. (2018). Müzik Eğitimi(Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar ve Türkiye’deki Durum). Arkadaş Yayınları, Ankara.

Yayla, F. (2004). “Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar Ve Müzik Öğretmeni Yetiştirme Yaklaşımları Işığında Genel Durum.” 1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi SDÜ, 7-10 Nisan 2004, Isparta.